

Warszawa, dnia 13 lutego 2014 r.

**Pani
Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej**

Na podstawie art. 118 ust.1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. i na podstawie art. 32 ust. 2 Uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej (j.t. M.P. z 2012 r. poz. 32) niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

- o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze oraz o zmianie niektórych innych ustaw.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy pana posła Roberta Kropiwnickiego.

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze oraz niektórych innych ustaw¹

Art. 1. W ustawie z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. z 2012 r. poz. 1112, z późn. zm.)² wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 1 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Ustawa reguluje:

- 1) zasady wspólnego dochodzenia roszczeń wierzycieli od niewypłacalnych dłużników będących przedsiębiorcami;
- 2) zasady dochodzenia roszczeń wierzycieli od niewypłacalnych dłużników będących osobami fizycznymi nieprowadzącymi działalności gospodarczej;
- 3) skutki ogłoszenia upadłości;
- 4) zasady oddłużania osób fizycznych;
- 5) zasady postępowania naprawczego wobec przedsiębiorców zagrożonych niewypłacalnością.”;

2) w art. 2 dotychczasową treść oznacza się jako ust. 1 i dodaje się ust. 2 w brzmieniu:

„2. Postępowanie uregulowane ustawą prowadzone wobec osób fizycznych należy również prowadzić tak, aby rzetelny dłużnik uzyskał możliwość oddłużenia na zasadach określonych w ustawie .”;

3) w art. 6 pkt 5) otrzymuje brzmienie:

„5) osób fizycznych prowadzących gospodarstwo rolne, które nie prowadzą innej działalności gospodarczej lub zawodowej;”;

¹ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 23 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594, z późn. zm.), ustawę z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 168, poz. 1186, z późn. zm.),

² Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2012 r. poz. 1529 oraz z 2013 r. poz. 355 i 613.

4) w części trzeciej tytuł V otrzymuje brzmienie:

„Tytuł V

Postępowanie upadłościowe wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej

Art. 491¹. Przepisy niniejszego tytułu stosuje się wobec osób fizycznych, których upadłości nie można ogłosić zgodnie z przepisami działu II tytułu I części pierwszej.

Art. 491². 1. W sprawach objętych przepisami niniejszego tytułu postępowanie upadłościowe prowadzi się według stosowanych odpowiednio przepisów o postępowaniu upadłościowym obejmującym likwidację majątku upadłego, z tym że nie stosuje się przepisów art. 13, art. 20-25, art. 40, art. 44-50, art. 51 ust. 1, art. 53, art. 55-56, art. 73 ust. 5, art. 74, art. 162 ust. 2 – 2a i ust. 5, art. 163, art. 165 ust. 1, art. 166-167, art. 307 ust. 1, art. 361 i art. 369-370.

2. Postępowanie upadłościowe w sprawach objętych przepisami niniejszego tytułu prowadzi się także wtedy, gdy upadły ma tylko jednego wierzyciela.

3. Wniosek o ogłoszenie upadłości może zgłosić tylko dłużnik.

4. Wniosek o ogłoszenie upadłości powinien zawierać:

1) imię i nazwisko dłużnika, numer PESEL dłużnika, a jeśli dłużnik nie posiada numeru PESEL, dane umożliwiające jego jednoznaczną identyfikację;

2) wskazanie miejsc, w których znajduje się majątek dłużnika;

3) wskazanie okoliczności uzasadniających wniosek i ich uprawdopodobnienie;

4) aktualny i zupełny wykaz majątku z szacunkową wyceną jego składników;

5) spis wierzycieli z podaniem ich adresów i wysokości wierzytelności każdego z nich oraz terminów zapłaty;

6) spis wierzytelności spornych z zaznaczeniem zakresu w jakim dłużnik kwestionuje istnienie wierzytelności. Wskazanie wierzytelności w spisie wierzytelności spornych nie stanowi jej uznania;

7) listę zabezpieczeń ustanowionych na majątku dłużnika wraz z datami ich ustanowienia, w szczególności hipotek, zastawów i zastawów rejestrowych;

8) oświadczenie dłużnika na piśmie, czy zachodzą okoliczności wskazane w art. 491³ ust. 2 i 3.

Art. 491^{2a}. 1. Sprawy w przedmiocie ogłoszenia upadłości osób fizycznych objęte przepisami niniejszego tytułu rozpoznaje sąd upadłościowy w składzie jednego sędziego zawodowego.

2. Do pełnienia funkcji sędziego-komisarza sąd może wyznaczyć referendarza sądowego.

3. Na postanowienie referendarza sądowego pełniącego funkcję sędziego-komisarza przysługuje zażalenie w przypadkach wskazanych w ustawie. Zażalenie rozpoznaje sąd upadłościowy jako sąd drugiej instancji. Przepisu art. 398²² Kodeksu postępowania cywilnego nie stosuje się.

Art. 491³. 1. Sąd oddala wniosek o ogłoszenie upadłości, jeżeli dłużnik doprowadził do swojej niewypłacalności lub istotnie zwiększył jej stopień umyślnie lub wskutek rażącego niedbalstwa.

2. Sąd oddala wniosek o ogłoszenie upadłości, jeżeli w okresie dziesięciu lat przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości:

1) w stosunku do dłużnika prowadzono postępowanie upadłościowe według przepisów tytułu niniejszego, jeżeli postępowanie to zostało umorzone z innych przyczyn niż na wniosek samego dłużnika, lub

2) ustalony dla dłużnika plan spłaty wierzycieli uchylono na podstawie art. 491¹¹, lub

3) dłużnik, mając taki obowiązek, wbrew przepisom prawa nie złożył w terminie wniosku o ogłoszenie upadłości, lub

4) czynność prawna dłużnika została prawomocnie uznana za dokonaną z pokrzywdzeniem wierzycieli,

- chyba że zachodzą szczególne okoliczności uzasadniające przeprowadzenie postępowania.

3. Sąd oddala wniosek o ogłoszenie upadłości, jeżeli w okresie dziesięciu lat przed złożeniem wniosku w stosunku do dłużnika prowadzono postępowanie upadłościowe, w którym umorzono całość lub część jego zobowiązań, chyba że do niewypłacalności dłużnika lub zwiększenia jej stopnia doszło pomimo dochowania przez dłużnika należytej staranności lub zachodzą szczególne okoliczności uzasadniające przeprowadzenie postępowania.

4. Sąd oddala wniosek o ogłoszenie upadłości, jeżeli dane podane przez dłużnika we wniosku lub załącznikach są niezgodne z prawdą lub niezupełne, chyba że niezgodność lub niezupełność nie są istotne lub zachodzą szczególne okoliczności uzasadniające przeprowadzenie postępowania.

Art. 491^{3a}. Uwzględniając wniosek o ogłoszenie upadłości, sąd wydaje postanowienie o ogłoszeniu upadłości, w którym:

- 1) wymienia imię i nazwisko, miejsce zamieszkania oraz numer PESEL dłużnika (upadłego), a jeżeli upadły nie posiada numeru PESEL, dane umożliwiające jego jednoznaczną identyfikację;

- 2) określa, że upadły jest osobą nie prowadzącą działalności gospodarczej;
- 3) wskazuje, że postępowanie upadłościowe obejmuje likwidację majątku upadłego;
- 4) wzywa wierzycieli upadłego do zgłaszania wierzytelności w terminie miesiąca od dnia obwieszczenia postanowienia o ogłoszeniu upadłości w Monitorze Sądowym i Gospodarczym;
- 5) wzywa osoby, którym przysługują prawa oraz prawa i roszczenia osobiste ciężące na nieruchomości należącej do upadłego, jeżeli nie zostały ujawnione w księdze wieczystej, do ich zgłaszania w terminie miesiąca od dnia obwieszczenia postanowienia o ogłoszeniu upadłości w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, pod rygorem utraty prawa powoływania się na nie w postępowaniu upadłościowym;
- 6) wyznacza sędziego-komisarza oraz syndyka.

Art. 491^{3b}. 1. Postanowienie o ogłoszeniu upadłości podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości przez ogłoszenie w budynku sądowym oraz obwieszczenie w Monitorze Sądowym i Gospodarczym.

2. Postanowienie w przedmiocie ogłoszenia upadłości doręcza się syndykowi oraz upadłemu, a także tymczasowemu nadzorcy sądowemu, jeżeli był ustanowiony. O ogłoszeniu upadłości powiadamia się właściwą izbę skarbową oraz właściwy oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych albo Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

3. Ogłoszenia wymagane w toku postępowania prowadzonego zgodnie z przepisami niniejszego tytułu dokonywane są przez obwieszczenie w Monitorze Sądowym i Gospodarczym.

4. Obwieszczenia, o których mowa w ust. 1 i 3, nie podlegają opłatom za zamieszczenie w Monitorze Sądowym i Gospodarczym.

Art. 491^{3c}. 1. W przypadku, gdy majątek niewypłacalnego dłużnika nie wystarcza na pokrycie kosztów postępowania albo w masie upadłości brak jest płynnych środków na ich pokrycie, koszty te pokrywa tymczasowo Skarb Państwa.

2. Sędzia-komisarz określa postanowieniem wysokość kosztów oraz zarządza ich niezwłoczną wypłatę tymczasowo ze środków Skarbu Państwa. Na postanowienie sędziego-komisarza przysługuje zażalenie.

3. W szczególnie uzasadnionych przypadkach sędzia-komisarz przyznaje syndykowi zaliczkę na pokrycie kosztów oraz zarządza jej niezwłoczną wypłatę tymczasowo ze środków Skarbu Państwa.

4. Syndyk zwraca Skarbowi Państwa wypłacone kwoty niezwłocznie po wpływie do masy upadłości sum wystarczających na pokrycie kosztów postępowania.

Art. 491^{3d}. 1. Po ogłoszeniu upadłości syndyk zwraca się do naczelnika urzędu skarbowego właściwego dla upadłego z wnioskiem o udzielenie informacji dotyczących upadłego, mających wpływ na ocenę jego sytuacji majątkowej, w szczególności dotyczących okoliczności powodujących powstanie po stronie upadłego obowiązku podatkowego w okresie ostatnich pięciu lat przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości, oraz zasięga informacji w Krajowym Rejestrze Sądowym, czy upadły jest współnikiem spółek handlowych, jak również czy w ciągu ostatnich 10 lat sprawował funkcję członka organu spółek handlowych i czy w stosunku do tych spółek ogłoszono upadłość.

2. Syndyk informuje sędziego-komisarza o niezgodności informacji uzyskanych w sposób, o którym mowa w ust. 1, z danymi podanymi przez upadłego we wniosku o ogłoszenie upadłości i załącznikach.

Art. 491^{3e}. 1. Sąd ustala wynagrodzenie syndyka w postępowaniu prowadzonym według przepisów niniejszego tytułu biorąc pod uwagę wysokość funduszy masy upadłości, stopień zaspokojenia wierzycieli, nakład pracy, zakres czynności podejmowanych w postępowaniu, stopień ich trudności oraz czas trwania postępowania.

2. Wynagrodzenie syndyka ustala się w wysokości od połowy miesięcznego minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalonego na podstawie przepisów ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. Nr 200, poz. 1679, z 2004 r. Nr 240, poz. 2407 oraz z 2005 r. Nr 157, poz. 1314), obowiązującego w dniu ogłoszenia upadłości, do jego trzykrotności.

3. W szczególnie uzasadnionych przypadkach można przyznać wyższe wynagrodzenie w wysokości do dziesięciokrotności miesięcznego minimalnego wynagrodzenia za pracę, jeżeli uzasadniają to uzyskane fundusze masy upadłości, nakład pracy syndyka, stopień zaspokojenia wierzycieli, zakres czynności podjętych przez syndyka, stopień ich trudności oraz czas trwania postępowania.

4. W przedmiocie wynagrodzenia syndyka oraz zwrotu jego wydatków orzeka sąd w składzie jednego sędziego zawodowego.

Art. 491⁴. 1. Jeżeli upadły nie wskaże lub nie wyda syndykowi całego majątku, niezbędnych dokumentów lub w inny sposób nie wykonuje ciężących na nim obowiązków, sąd, z urzędu, na wniosek syndyka lub wierzyciela, po wysłuchaniu upadłego, syndyka, a w razie potrzeby także wierzycieli, umarza postępowanie, chyba że uchybienie przez upadłego ciężącym na nim obowiązkom nie jest istotne lub zachodzą szczególne okoliczności uzasadniające dalsze prowadzenie postępowania.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w przypadku, gdy podstawa do oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości ujawni się dopiero w toku postępowania.

3. Sąd umarza postępowanie na wniosek upadłego.

4. Na postanowienie w przedmiocie umorzenia postępowania przysługuje zażalenie.

Art. 491⁵. 1. Wątpliwości co do tego, które z przedmiotów wchodzi w skład masy upadłości, rozstrzyga sędzia-komisarz na wniosek syndyka lub upadłego.

2. Postanowienie sędziego-komisarza rozstrzygające, czy określony przedmiot wchodzi w skład masy upadłości oraz postanowienie w przedmiocie wyłączenia z masy upadłości, wydane w trybie określonym w art. 70-73, doręcza się wierzycielom.

3. Na postanowienia, o których mowa w ust. 2 przysługuje zażalenie.

Art. 491^{5a}. Syndyk może pisemnie upoważnić upadłego do sprzedaży ruchomości należących do masy upadłości. Do upoważnienia stosuje się odpowiednio przepisy o pełnomocnictwie.

Art. 491⁶. 1. Jeżeli w skład masy upadłości wchodzi lokal mieszkalny albo dom jednorodzinny, w którym zamieszkuje upadły, a konieczne jest zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych upadłego i osób pozostających na jego utrzymaniu, z sumy uzyskanej z jego sprzedaży wydziela się upadłemu kwotę odpowiadającą przeciętnemu czynszowi najmu lokalu mieszkalnego w tej samej lub pobliskiej miejscowości za okres od dwunastu do dwudziestu czterech miesięcy.

2. Kwotę, o której mowa w ust. 1, na wniosek upadłego, określa sędzia-komisarz, biorąc pod uwagę potrzeby mieszkaniowe upadłego, w tym liczbę osób pozostających na jego utrzymaniu, zdolności zarobkowe upadłego, sumę uzyskaną ze sprzedaży lokalu albo domu jednorodzinnego oraz opinię syndyka. Na postanowienie sędziego-komisarza przysługuje zażalenie.

3. Jeżeli fundusze masy upadłości na to pozwalają, a opuszczony przez upadłego lokal mieszkalny albo dom jednorodzinny nie został jeszcze zbyty, sędzia-komisarz może przyznać upadłemu zaliczkę na poczet kwoty, o której mowa w ust. 1.

Art. 491⁷. 1. Po wykonaniu ostatecznego planu podziału, a gdy z uwagi na brak majątku plan podziału nie zostanie sporządzony, po zatwierdzeniu listy wierzytelności, i po wysłuchaniu upadłego, syndyka i wierzycieli, sąd ustala plan spłaty wierzycieli, albo w sytuacji, o której mowa w art. 491^{7a}, umarza zobowiązania upadłego bez ustalenia planu spłaty wierzycieli.

2. Postanowienie o ustaleniu planu spłaty albo o umorzeniu zobowiązań upadłego bez ustalania planu spłaty doręcza się wierzycielom. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie. Uprawomocnienie się postanowienia o ustaleniu planu spłaty wierzycieli albo o umorzeniu zobowiązań oznacza zakończenie postępowania.

3. W postanowieniu o ustaleniu planu spłaty wierzycieli sąd określa, w jakim zakresie i w jakim czasie, nie dłuższym niż trzydzieści sześć miesięcy, upadły jest obowiązany spłacać

zobowiązania uznane na liście wierzytelności niezaspokojone w toku postępowania upadłościowego na podstawie planów podziału oraz jaka część zobowiązań upadłego powstałych przed dniem ogłoszenia upadłości zostanie umorzona po wykonaniu planu spłaty wierzycieli.

4. Zobowiązania powstałe po ogłoszeniu upadłości i niezaspokojone w toku postępowania uwzględnia się w planie spłaty wierzycieli w pełnej wysokości, przy czym ich spłata może być rozłożona na raty na czas nie dłuższy niż przewidziany dla wykonania planu spłaty wierzycieli.

5. Tymczasowo pokrytymi przez Skarb Państwa kosztami postępowania upadłościowego sąd obciąża upadłego. Koszty te uwzględnia się w planie spłaty wierzycieli w pełnej wysokości, przy czym ich spłata może być rozłożona na raty na czas nie dłuższy niż przewidziany dla wykonania planu spłaty wierzycieli.

6. Sąd nie jest związany stanowiskiem upadłego co do treści planu spłaty wierzycieli. Ustalając plan spłaty wierzycieli, sąd bierze pod uwagę możliwości zarobkowe upadłego, konieczność utrzymania upadłego i osób pozostających na jego utrzymaniu, w tym ich potrzeby mieszkaniowe, wysokość niezaspokojonych wierzytelności i realność ich zaspokojenia w przyszłości.

7. Ustalenie planu spłaty wierzycieli nie narusza praw wierzyciela wobec poręczyciela upadłego oraz współdłużnika upadłego ani praw wynikających z hipoteki, zastawu, zastawu rejestrowego oraz hipoteki morskiej, jeśli były one ustanowione na mieniu osoby trzeciej.

8. W okresie wykonywania planu spłaty wierzycieli niedopuszczalne jest wszczęcie postępowania egzekucyjnego dotyczącego wierzytelności powstałych przed ustaleniem planu spłaty, z wyjątkiem wierzytelności, o których mowa w art. 491¹² ust. 2.

Art. 491^{7a}. 1. Sąd umarza zobowiązania upadłego bez ustalenia planu spłaty wierzycieli, jeśli osobista sytuacja upadłego w oczywisty sposób wskazuje, że nie byłby on zdolny do dokonania jakichkolwiek spłat w ramach planu spłaty.

2. Umarzając zobowiązania upadłego bez ustalenia planu spłaty wierzycieli sąd obciąża Skarb Państwa tymczasowo pokrytymi kosztami postępowania upadłościowego.

3. Przepis art. 491¹² ust. 2-4 stosuje się.

Art. 491^{7b}. 1. Na postanowienie sądu drugiej instancji w przedmiocie ustalenia planu spłaty wierzycieli albo umorzenia zobowiązań upadłego bez ustalenia planu spłaty przysługuje skarga kasacyjna.

2. W przypadku wniesienia skargi kasacyjnej, na wniosek skarżącego sąd upadłościowy może wstrzymać wydanie postanowienia o umorzeniu zobowiązań upadłego, o którym mowa w art. 491¹².

3. Jeżeli w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej postanowienie w przedmiocie ustalenia planu spłaty wierzycieli zostanie uchylone, sąd upadłościowy uchyla postanowienie o umorzeniu zobowiązań upadłego, o którym mowa w art. 491¹².

Art. 491⁸. [uchylony]

Art. 491⁹. 1. W okresie wykonywania planu spłaty wierzycieli upadły nie może dokonywać czynności prawnych, które mogłyby istotnie pogorszyć jego zdolność do wykonania planu spłaty wierzycieli.

2. W szczególnych wypadkach sąd, na wniosek upadłego, może wyrazić zgodę na dokonanie albo zatwierdzić dokonanie czynności prawnej, o której mowa w ust. 1.

3. Upadły jest obowiązany składać sądowi corocznie, do końca kwietnia, sprawozdanie z wykonania planu spłaty wierzycieli za poprzedni rok kalendarzowy, w którym wykazuje osiągnięte przychody, spłacone kwoty oraz nabyte składniki majątkowe o wartości przekraczającej dwukrotność minimalnego wynagrodzenia za pracę określonego w odrębnych przepisach. Do sprawozdania upadły dołącza kopię rocznego zeznania podatkowego.

Art. 491¹⁰. 1. Jeżeli upadły nie może wywiązać się z obowiązków określonych w planie spłaty wierzycieli, sąd na jego wniosek, po wysłuchaniu wierzycieli, może zmienić plan spłaty wierzycieli. Sąd może przedłużyć termin spłaty wierzytelności na dalszy okres nie przekraczający 18 miesięcy. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie, a na postanowienie sądu drugiej instancji przysługuje skarga kasacyjna.

2. Jeżeli brak możliwości wywiązania się z obowiązków określonych w planie spłaty wierzycieli ma charakter trwały i wynika z okoliczności niezależnych od upadłego, sąd na wniosek upadłego, po wysłuchaniu wierzycieli, może uchylić plan spłaty wierzycieli i umorzyć niezaspokojone zobowiązania upadłego, o których mowa w art. 491⁷ ust. 3, 4 i 5. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie, a na postanowienie sądu drugiej instancji przysługuje skarga kasacyjna.

3. W razie istotnej poprawy sytuacji majątkowej upadłego w okresie wykonywania planu spłaty wierzycieli, wynikającej z innych przyczyn niż zwiększenie się wynagrodzenia za pracę lub dochodów uzyskiwanych z osobiście wykonywanej przez upadłego działalności zarobkowej, każdy z wierzycieli oraz upadły może wystąpić z wnioskiem o zmianę planu spłaty wierzycieli. O zmianie planu spłaty wierzycieli sąd orzeka po wysłuchaniu upadłego i wierzycieli objętych planem spłaty. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

4. Przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio do wierzycieli, których wierzytelności powstałe przed ustaleniem planu spłaty zostały po jego ustaleniu stwierdzone prawomocnym orzeczeniem sądu lub ostateczną decyzją administracyjną.

Art. 491¹¹. 1. W razie niewykonywania przez upadłego obowiązków ustalonych w planie spłaty wierzycieli sąd z urzędu lub na wniosek wierzyciela uchyla plan spłaty wierzycieli, po wysłuchaniu upadłego i wierzycieli objętych planem spłaty, chyba że uchybienie upadłego jest nieznaczne, bądź zachodzą szczególne okoliczności uzasadniające dalsze wykonywanie planu spłaty. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio, gdy:

1) upadły nie złożył w terminie sprawozdania z wykonania planu spłaty wierzycieli zgodnie z art. 491⁹ ust. 3, lub

2) w sprawozdaniu z wykonania planu spłaty wierzycieli upadły zataił swoje przychody lub nabycie składników majątkowych, lub

3) upadły naruszył przepis art. 491⁹ ust. 1, lub

4) upadły ukrywał majątek bądź czynność prawna upadłego została prawomocnie uznana za dokonaną z pokrzywdzeniem wierzycieli.

3. W razie uchylenia planu spłaty zgodnie z ust. 1 lub ust. 2 zobowiązania upadłego nie podlegają umorzeniu.

Art. 491¹². 1. Po wykonaniu przez upadłego obowiązków określonych w planie spłaty wierzycieli sąd wydaje postanowienie o stwierdzeniu wykonania planu spłaty i umorzeniu zobowiązań upadłego powstałych przed dniem ogłoszenia upadłości i niezaspokojonych w wyniku wykonania planu spłaty wierzycieli.

2. Nie podlegają umorzeniu należności alimentacyjne, renty z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci, wierzytelności z tytułu orzeczonych przez sąd kar grzywny, a także z tytułu obowiązku naprawienia szkody, zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, nawiazki lub świadczenia pieniężnego orzeczonych przez sąd jako środek karny lub środek związany z poddaniem sprawcy próbie, jak również roszczenia o naprawienie szkody wynikającej z przestępstwa lub wykroczenia stwierdzonego prawomocnym orzeczeniem sądu oraz wierzytelności, których upadły umyślnie nie ujawnił, jeżeli wierzyciel nie brał udziału w postępowaniu.

3. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

4. Po wydaniu postanowienia, o którym mowa w ust. 1 niedopuszczalne jest wszczęcie postępowania egzekucyjnego dotyczącego wierzytelności powstałej przed ustaleniem planu spłaty z wyjątkiem wierzytelności, o których mowa w ust. 2.

Art. 491¹³. 1. Jeżeli zostanie uprawdopodobnione, że w drodze układu zostaną osiągnięte cele postępowania, sędzia-komisarz, na wniosek upadłego, postanowieniem zwołuje zgromadzenie

wierzycieli w celu zawarcia układu. Na postanowienie o odmowie zwołania zgromadzenia wierzycieli przysługuje zażalenie.

2. Zwołując zgromadzenie wierzycieli sędzia-komisarz może wstrzymać likwidację majątku upadłego, w szczególności lokalu mieszkalnego albo domu jednorodzinnego, w którym zamieszkuje upadły. Na postanowienie w przedmiocie wstrzymania likwidacji przysługuje zażalenie.

3. Wniosek o zwołanie zgromadzenia wierzycieli złożony po zakończeniu likwidacji masy upadłości pozostawia się bez rozpoznania.

4. Układ może zostać przyjęty wyłącznie za zgodą upadłego.

Art. 491¹⁴. Do zawarcia układu w postępowaniu prowadzonym na podstawie przepisów niniejszego tytułu, do skutków zawartego układu, zmiany oraz uchylecia układu stosuje się odpowiednio przepisy o układzie w postępowaniu upadłościowym prowadzonym wobec przedsiębiorców, z tym że nie stosuje się przepisów art. 192 ust. 1 i 2 oraz art. 280.”

Art. 2. W ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2010 r., Nr 90, poz. 594, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 75 skreśla się pkt 5,

2) dodaje się art. 76a w brzmieniu:

„Art. 76a. Od wniosku o ogłoszenie upadłości osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej pobiera się opłatę podstawową.”

Art. 3. W ustawie z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. z 2007 r. Nr 168, poz. 1186, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 55 po pkt 1) dodaje się pkt 1a) w brzmieniu:

„1a) osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej, jeżeli ogłoszono ich upadłość;”;

2) w art. 59 po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:

„2a. Sąd rejestrowy z urzędu dokonuje wykreślenia wpisu dotyczącego osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej, której upadłość ogłoszono, jeżeli zobowiązania tej osoby zostały umorzone prawomocnym orzeczeniem sądu.”.

Art. 4. Wniosek o ogłoszenie upadłości osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej nie podlega oddaleniu z powodu umorzenia postępowania upadłościowego

prowadzonego w stosunku do dłużnika przed wejściem w życie ustawy na podstawie art. 361 ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze.

Art. 5. Ustawa wchodzi w życie po upływie miesiąca od dnia ogłoszenia.

Uzasadnienie

I. Uwagi ogólne

Projekt przewiduje nowelizację ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. z 2012 r. poz. 1112, z późn. zm. - dalej p.u.n.) przez zmianę tytułu V części trzeciej pt. "Postępowanie upadłościowe wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej" oraz związane z nią zmiany w przepisach ogólnych zawartych w tytule I części pierwszej. Projekt przewiduje ponadto zmiany w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz.U. z 2010 r., Nr 90, poz. 594, z późn. zm.) oraz w ustawie z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (t.j. Dz.U. z 2007 r. Nr 168, poz. 1186 z późn. zm.).

Postępowanie upadłościowe wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej, z możliwością umorzenia ich zobowiązań pozostałych po przeprowadzeniu postępowania, potocznie określane mianem „upadłości konsumenckiej”, wprowadzono do polskiego porządku prawnego ustawą z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy - Prawo upadłościowe i naprawcze oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2008 r. Nr 234, poz. 1572). Od tamtej pory nie uległa zmianie zasadnicza przyczyna wprowadzenia tego postępowania, leżąca w potrzebie zapewnienia możliwości oddłużenia tym osobom fizycznym, które są zadłużone w stopniu uniemożliwiającym im samodzielną spłatę długów. Otwarcie dla takich osób możliwości skorzystania z tzw. nowego startu niesie ze sobą następujące korzyści społeczne i gospodarcze:

- 1) ogranicza wykluczenie społeczne i mechanizm dziedziczenia bezradności przez następne pokolenia;
- 2) umożliwia reintegrację dłużników w legalnym obrocie gospodarczym, co powoduje wzrost produktu krajowego brutto oraz przychodów Skarbu Państwa z tytułu podatków, jak również spadek przestępczości i ograniczenie tzw. szarej strefy;
- 3) wpływa pozytywnie na sektor finansowy poprzez przyspieszenie rozwiązania kwestii nieściągalnych wierzytelności, a w dłuższej perspektywie umożliwia dłużnikom ponowne korzystanie z usług instytucji finansowych.

Jak pokazała praktyka, wprowadzone w 2008 r. przepisy o upadłości konsumenckiej nie spełniły jednak stawianych im zadań. Główną przyczyną ich nieefektywności stały się bariery w dostępie do oddłużenia skutkujące bardzo niską liczbą wszczynanych postępowań upadłościowych wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej. Od wejścia w życie tych przepisów w dniu 31 marca 2009 r. do końca 2012 r. na 2 161 wniosków o ogłoszenie upadłości osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej wydano

jedynie 60 postanowień o ogłoszeniu upadłości takich osób³, co w skali kraju jest liczbą znikomą. Do głównych barier w dostępie do oddłużenia należy zaliczyć:

- 1) wąskie przesłanki ogłoszenia upadłości ograniczające tę możliwość do dłużników, których niewypłacalność powstała wskutek wyjątkowych i niezależnych od dłużnika okoliczności;
- 2) barierę kosztów postępowania wynikającą ze stosowania w upadłości konsumenckiej art. 13 i 361 p.u.n., co skutkuje oddaleniem wniosku o ogłoszenie upadłości albo umorzeniem postępowania, gdy dłużnik nie posiada majątku na pokrycie kosztów postępowania. Budzi to wątpliwości konstytucyjne, gdyż uzależnia dostęp do możliwości oddłużenia od kryterium czysto majątkowego;
- 3) rygorystyczne przepisy przewidujące obligatoryjne umorzenie postępowania w razie wymienionych w ustawie uchybień dłużnika jego obowiązkom, niezależnie od istotności danego uchybienia i stopnia pokrzywdzenia wierzycieli.

Zasadniczym celem projektu ustawy jest redukcja albo całkowite usunięcie powyższych barier w dostępie do oddłużenia, z uwzględnieniem jednakże słusznym interesów wierzycieli. Pomimo złagodzenia przesłanek ogłoszenia upadłości zachowane zostaje podstawowe założenie przepisów o upadłości konsumenckiej polegające na zapobieganiu lekkomyślnemu zadłużaniu się przez dłużników liczących na łatwe i szybkie uniknięcie odpowiedzialności dzięki ogłoszeniu upadłości. Dlatego oddłużenie zostaje wykluczone w przypadku niewypłacalności, do której dłużnik doprowadził umyślnie albo wskutek rażącego niedbalstwa, zachowana też zostaje struktura postępowania obejmująca w pierwszej kolejności likwidację majątku dłużnika (za wyjątkiem przypadku, w którym wierzyciele zgodzą się na zawarcie układu), a następnie trwający do 36 miesięcy, z możliwością przedłużenia o kolejne 18 miesięcy, okres wykonywania planu spłaty wierzycieli, w którym dłużnik będzie obowiązany do podjęcia istotnych wysiłków w celu zaspokojenia wierzycieli w maksymalnym możliwym stopniu.

Eliminacja bariery kosztów postępowania polega na wprowadzeniu zasady, że w sytuacji, gdy majątek dłużnika nie wystarcza na pokrycie kosztów postępowania, koszty te tymczasowo pokrywa Skarb Państwa (proponowany art. 491^{3c} p.u.n.). Dłużnik pokrywa następnie te koszty spłacając je w ramach wykonywania planu spłaty wierzycieli.

Projekt ustawy uwzględnia przy tym okoliczność, że w niektórych rzadkich przypadkach całkowicie nierealistyczne będzie oczekiwanie od dłużnika zaspokojenia wierzycieli w jakimkolwiek stopniu. Sytuacja taka występuje w przypadku dłużników całkowicie pozbawionych możliwości zarobkowania, w szczególności wskutek ciężkiej choroby lub niepełnosprawności uniemożliwiającej podjęcie pracy. Względy humanitarne uzasadniają umorzenie zobowiązań takich osób także wtedy, gdy nie będą one w stanie zaspokoić wierzycieli nawet w nieznacznym stopniu. Uzasadnione jest zatem w takich przypadkach odstąpienie od ustalania planu spłaty wierzycieli i ostateczne obciążenie Skarbu Państwa kosztami postępowania.

³ Sprawozdanie statystyczne Ministerstwa Sprawiedliwości MS S20 UN.

Poważnym problemem jest również w niektórych przypadkach konieczność całkowitej likwidacji majątku upadłego, w tym należącego do niego lokalu mieszkalnego służącego zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych jego i jego rodziny. O ile projekt ustawy nie wprowadza zasady bezwzględnej ochrony mieszkania należącego do dłużnika (byłoby to niesprawiedliwe uprzywilejowanie w stosunku do tych dłużników, którzy nie mieli wcześniej szansy na nabycie mieszkania i nie są jego właścicielami), to jego założeniem jest wprowadzenie instrumentu pozwalającego dłużnikowi na zachowanie przynajmniej części swojego majątku (w tym lokalu mieszkalnego), gdy na rozwiązanie takie zgodzą się wierzyciele. Instrumentem takim jest układ, w którym dłużnik może porozumieć się z większością wierzycieli i w ten sposób uniknąć całkowitej likwidacji majątku.

Projekt ustawy nieco modyfikuje obecną strukturę postępowania upadłościowego wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej. Model postępowania pozostaje oparty na upadłości obejmującej likwidację majątku upadłego, ale ogłaszanej wyłącznie na wniosek dłużnika. Po wykonaniu ostatecznego planu podziału wydawane będzie postanowienie o ustaleniu planu spłaty wierzycieli, równoznaczne z zakończeniem postępowania upadłościowego. Wykonywanie planu spłaty wierzycieli, trwające do 36 miesięcy, z możliwością przedłużenia o kolejne 18 miesięcy, następuje już poza postępowaniem upadłościowym. Po wykonaniu planu spłaty wierzycieli sąd wydaje postanowienie o umorzeniu zobowiązań upadłego.

Od powyższego schematu przewidziano dwa podstawowe wyjątki. W toku postępowania upadły uzyska możliwość złożenia wniosku o zwołanie zgromadzenia wierzycieli celem zawarcia układu. W razie zawarcia układu plan spłat nie będzie ustalany, a układ będzie podlegał zatwierdzeniu i wykonaniu według odpowiednio stosowanych przepisów o postępowaniu upadłościowym z możliwością zawarcia układu. Drugim wyjątkiem jest odstąpienie od ustalania planu spłaty wierzycieli i umorzenie zobowiązań upadłego jednocześnie z zakończeniem postępowania upadłościowego w przypadku oczywistego braku zdolności upadłego do dokonania jakichkolwiek spłat.

II. Uwagi szczegółowe

1. Przepisy art. 1 i 2 p.u.n. regulujące zakres zastosowania i cele postępowania upadłościowego wymagają pewnych zmian uwzględniających miejsce upadłości konsumenckiej w strukturze prawa upadłościowego. Postępowanie upadłościowe prowadzone wobec osób fizycznych, oprócz funkcji windykacyjnej (zaspokojenia roszczeń wierzycieli), pełni też funkcję oddłużeniową w odniesieniu do rzetelnych dłużników. Uzasadnia to wprowadzenie wyjątku od bezwzględnego prymatu interesów wierzycieli poprzez wprowadzenie drugiego równorzędnego celu prowadzenia takich postępowań (proponowane brzmienie art. 2 ust. 2) oraz uwzględnienie funkcji oddłużeniowej w zakresie zastosowania

ustawy (proponowane brzmienie art. 1 ust. 1 pkt 4). Z uwagi na możliwość oddłużenia osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą przewidzianą w art. 369 i 370 p.u.n., oddłużeniowa funkcja postępowania nie ogranicza się do upadłości konsumenckiej, a może się pojawić we wszystkich postępowaniach prowadzonych w stosunku do osób fizycznych. Wskazać przy tym należy, że według przygotowywanych w Ministerstwie Sprawiedliwości założeń reformy prawa upadłościowego oddłużenie osób fizycznych będących przedsiębiorcami ma docelowo przebiegać według podobnych zasad, jak postępowanie prowadzone wobec konsumentów.

W świetle przyjętej w proponowanym brzmieniu art. 491² ust. 2 p.u.n. zasady, że postępowanie upadłościowe wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej prowadzone będzie również w sytuacji, gdy dłużnik ma tylko jednego wierzyciela, w odniesieniu do tych osób w art. 1 p.u.n. należy pominąć odwołanie do wspólnego dochodzenia roszczeń.

2. Proponowana zmiana art. 6 pkt 5) oraz art. 491¹ p.u.n. ma charakter precyzujący i nie prowadzi do zmiany obowiązującego stanu prawnego. Jej celem jest wyjaśnienie ewentualnych wątpliwości co do zakresu zastosowania przepisów o upadłości konsumenckiej, w szczególności co do objęcia nimi osób fizycznych prowadzących gospodarstwo rolne. Na tle proponowanego brzmienia art. 491¹ p.u.n. nie powinno już budzić wątpliwości, że z upadłości konsumenckiej skorzystać mogą wszystkie osoby fizyczne, wobec których nie prowadzi się postępowania upadłościowego na zasadach ogólnych. Są to zatem, oprócz osób fizycznych nieprowadzących żadnej działalności gospodarczej ani zawodowej, także osoby fizyczne prowadzące gospodarstwo rolne. Doprecyzowania wymaga także kwestia zdolności upadłościowej osób fizycznych prowadzących gospodarstwo rolne równocześnie z inną działalnością gospodarczą lub zawodową. Z racji prowadzenia tej działalności można ogłosić upadłość takich osób na zasadach ogólnych właściwych dla przedsiębiorców.

3. Utrzymana zostaje zasada, że postępowanie upadłościowe wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej prowadzi się według stosowanych odpowiednio przepisów o postępowaniu upadłościowym obejmującym likwidację majątku upadłego. Wskazane jest jednak pewne rozszerzenie katalogu wyłączeń zawartego w art. 491² ust. 1 p.u.n., w szczególności poprzez uwzględnienie w nim następujących przepisów:

- przepisy o tzw. ubóstwie masy (art. 13 i 361 p.u.n.). Wyłączenie stosowania tych przepisów wiąże się z proponowanym tymczasowym pokrywaniem przez Skarb Państwa kosztów postępowania upadłościowego w sytuacji, gdy nie wystarcza do tego majątek dłużnika albo brak jest płynnych środków na te koszty. Oddłużeniowy cel postępowania uzasadnia także wykluczenie możliwości jego umorzenia na jednomyślne żądanie wszystkich wierzycieli (art. 361 pkt 3 p.u.n.);

- przepisy o wniosku o ogłoszenie upadłości. Wyłączenie jest uzasadnione wyczerpującym uregulowaniem wniosku o ogłoszenie upadłości w tytule V części trzeciej;
- część przepisów o wynagrodzeniu syndyka. Projekt zakłada wprowadzenie szczególnych zasad ustalania wynagrodzenia syndyka w upadłości konsumenckiej;
- przepisy art. 369 i 370 p.u.n. o oddłużeniu w postępowaniu prowadzonym w stosunku do przedsiębiorców. Niestosowanie tych przepisów w upadłości konsumenckiej jest oczywiste, a ich wyłączenie jest zabiegiem porządkującym.

4. Z uwagi na spodziewany wzrost ilości postępowań upadłościowych wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej, jak również na okoliczność, że w zdecydowanej większości sprawy takie będą dotyczyć majątku o stosunkowo niskiej wartości, nieporównywalnej z postępowaniami prowadzonymi w stosunku do przedsiębiorców, wskazane jest umożliwienie sądom bardziej efektywnego wykorzystywania zasobów kadrowych. Służyć ma temu rozpoznawanie spraw w przedmiocie ogłoszenia upadłości przez sąd upadłościowy w składzie jednego sędziego zawodowego, jak również możliwość wyznaczenia referendarza sądowego do pełnienia funkcji sędziego-komisarza (proponowane brzmienie art. 491^{2a} p.u.n.).

5. Zasadnicze znaczenie dla redukcji barier w dostępie do upadłości konsumenckiej ma ograniczenie negatywnych przesłanek ogłoszenia upadłości do okoliczności wskazujących na nierzetelność dłużnika. Podstawową przesłanką negatywną w projektowanych przepisach jest doprowadzenie przez dłużnika do niewypłacalności lub istotne zwiększenie stopnia już istniejącej niewypłacalności umyślnie lub wskutek rażącego niedbalstwa (proponowane brzmienie art. 491³ ust. 1 p.u.n.). Podkreślić tu należy, że umyślność oznacza objęcie zamiarem dłużnika doprowadzenia do niewypłacalności albo jej pogłębienia, a nie sam fakt umyślnego dokonania czynności, które do niewypłacalności doprowadziły. Przykładowo, umyślne zaciągnięcie kredytu w sytuacji, gdy zamiarem dłużnika nie było doprowadzenie do niewypłacalności, nie będzie oznaczało umyślnego doprowadzenia do niewypłacalności. Jako umyślne doprowadzenie do niewypłacalności albo zwiększenie jej stopnia należy natomiast traktować przypadki celowego wyzbycia się przez dłużnika składników swojego majątku w celu utrudnienia dochodzenia należności przez wierzycieli.

Przesłanka negatywna doznaje dodatkowego zaostżenia przez okres 10 lat od poprzedniego skorzystania z oddłużenia w postępowaniu upadłościowym. W okresie tym warunkiem ogłoszenia upadłości jest co do zasady dochowanie przez dłużnika należytej staranności w prowadzeniu swoich spraw (proponowane brzmienie art. 491³ ust. 3 p.u.n.). Na podstawie klauzuli generalnej szczególnych okoliczności uzasadniających przeprowadzenie postępowania sąd może jednak ogłosić upadłość pomimo upływu mniej niż 10 lat od poprzedniego postępowania upadłościowego także wtedy, jeżeli zachowanie dłużnika

prowadzące do niewypłacalności lub jej pogłębienia można zakwalifikować jako lekkomyślność albo zwykłe niedbalstwo.

Podkreślić ponadto należy, że w proponowanym brzmieniu art. 491³ ust. 3 p.u.n. przez wcześniejsze umorzenie zobowiązań rozumiane jest tylko oddłużenie w postępowaniu upadłościowym, zarówno prowadzonym w stosunku do osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej, jak i do przedsiębiorcy. Przepis ten nie znajdzie natomiast zastosowania w przypadku wcześniejszego zawarcia przez dłużnika układu (w odróżnieniu od obecnego brzmienia art. 491³ ust. 2 pkt 1 p.u.n.).

6. Wniosek o ogłoszenie upadłości podlega oddaleniu w przypadku zaistnienia wymienionych w proponowanym art. 491³ ust. 2 p.u.n. okoliczności wskazujących na nierzetelność dłużnika, takich jak wcześniejsze zdarzenia skutkujące umorzeniem postępowania upadłościowego albo uchynieniem planu spłaty, niezłożenie w terminie wniosku o ogłoszenie upadłości przez dłużnika, który był przedsiębiorcą, czy dokonanie czynności z pokrzywdzeniem wierzycieli, które wystąpiły w okresie 10 lat przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości. Okoliczności takie mogą mieć jednak różny charakter. W niektórych przypadkach pomimo ich wystąpienia stopień nierzetelności dłużnika może być nieznaczny, w innych przypadkach mogą istnieć poważne argumenty o charakterze społecznym czy humanitarnym przemawiające za oddłużeniem dłużnika. Uzasadnia to wprowadzenie klauzuli generalnej dającej sądowi możliwość pominięcia przesłanek negatywnych określonych w proponowanym art. 491³ ust. 2 p.u.n. i ogłoszenia upadłości, jeżeli zachodzą szczególne okoliczności uzasadniające przeprowadzenie postępowania.

7. Dodatkową przesłanką oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości jest zachowanie dłużnika wskazujące na jego nierzetelność na etapie składania wniosku o ogłoszenie upadłości, jaką jest podanie nieprawdziwych lub niepełnych informacji we wniosku lub załącznikach (proponowane brzmienie art. 491³ ust. 4 p.u.n.). Również w tym przypadku proponuje się jednak odstąpienie od ścisłego rygoryzmu i umożliwienie sądowi ogłoszenia upadłości w przypadku, gdy uchybienia dłużnika nie są istotne lub przeprowadzenie postępowania jest uzasadnione szczególnymi okolicznościami. Obie przesłanki odstąpienia od oddalenia wniosku nie są przy tym kumulatywne, ale pozostają w stosunku alternatywy łącznej. Nawet w sytuacji, gdy niezgodność lub niepełność danych podanych przez dłużnika jest istotna, mogą istnieć szczególne okoliczności przemawiające za oddłużeniem. Przykładowo, podanie niepełnych informacji we wniosku może wynikać z nieporadności dłużnika, a nie z zamiaru pokrzywdzenia wierzycieli, a jednocześnie sytuacja życiowa dłużnika może szczególnie uzasadniać jego oddłużenie.

8. Konieczność obniżenia kosztów postępowania uzasadnia zmiany w zakresie dokonywanych w jego toku obwieszczeń. Należy całkowicie zrezygnować z zamieszczania

ogłoszeń w czasopiśmie, będących rozwiązaniem archaicznym i generującym zbędne koszty, przy bardzo niskiej praktycznej przydatności. Optymalnym sposobem dokonywania obwieszczeń jest zamieszczanie ich na przeznaczonym do tego portalu internetowym. Prace nad stworzeniem takiego portalu – Centralnego Rejestru Upadłości – trwają obecnie w Ministerstwie Sprawiedliwości, a jego uruchomienie ma stanowić jeden z elementów planowanej reformy prawa upadłościowego. W okresie przejściowym przed jego uruchomieniem zasadne jest skoncentrowanie wszystkich obwieszczeń w Monitorze Sądowym i Gospodarczym wraz z jednoczesnym zwolnieniem ich od opłat za zamieszczenie w MSiG (proponowane brzmienie art. 491^{3b} ust. 1 i 3-4 p.u.n.). Zwolnienie to ograniczy koszty postępowania, co pozwoli m.in. na obniżenie kwot wykładanych tymczasowo przez Skarb Państwa na ich pokrycie.

9. Kolejnym ważnym elementem obniżającym koszty postępowania i zwiększającym ich przewidywalność jest proponowana regulacja wynagrodzenia syndyka w art. 491^{3e} p.u.n. Wynagrodzenie to będzie ustalane przez sąd na podstawie kryteriów określonych w ust. 1 jako kwota przysługująca jednorazowo za cały czas trwania postępowania, w granicach od połowy do trzykrotności minimalnego miesięcznego wynagrodzenia za pracę, a w przypadkach wymagających ponadproporcjonalnie dużego nakładu pracy do jego dziesięciokrotności.

Regulacja wynagrodzenia syndyka w proponowanych przepisach nie jest regulacją wyczerpującą. Odpowiednie zastosowanie znajdą te przepisy ogólne, które nie zostały wyłączone w art. 491² ust. 1, co oznacza w szczególności, że wynagrodzenie syndyka należy podwyższyć o należną kwotę podatku od towarów i usług zgodnie z art. 163 ust. 6 p.u.n.

10. Utrzymana zostaje zasada, że uchybienia przez upadłego jego obowiązkom w toku postępowania upadłościowego (proponowany art. 491⁴ p.u.n.) albo wykonywania planu spłaty wierzycieli (proponowany art. 491¹¹ p.u.n.) skutkują umorzeniem postępowania albo uchyleniem planu spłaty wierzycieli, co jest równoznaczne z odmową oddłużenia. Na tle obecnego stanu prawnego zasada ta stosowana jest jednak zbyt rygorystycznie, co prowadzi do pozbawienia dłużników szans na oddłużenie także w przypadku, gdy uchybienia nie są istotne. W proponowanych przepisach przypadki takie nie będą traktowane automatycznie, a sąd będzie miał możliwość odstąpienia od umorzenia postępowania albo uchylenia planu spłaty, jeżeli uchybienie dłużnika nie jest znaczne bądź istotne lub gdy zachodzą szczególne okoliczności uzasadniające kontynuację postępowania.

11. Dostosowania do potrzeb upadłości konsumenckiej wymagają przepisy o wyłączeniu z masy upadłości (art. 70 i następne p.u.n.) w zakresie koniecznym do zapewnienia sprawnego ustalenia jej składu. Przede wszystkim tryb przewidziany dla przedsiębiorców przewiduje, po oddaleniu wniosku o wyłączenie z masy upadłości, wniesienie powództwa. Tego rodzaju

rozbudowana procedura jest nieadekwatna w przypadku składników majątkowych wchodzących w skład masy upadłości konsumenta, zarówno z uwagi na ich wartość, jak i występujące zagadnienia prawne. Zasadne jest wprowadzenie prostszej procedury przewidującej wydanie rozstrzygnięcia przez sędziego-komisarza i możliwość wniesienia zażalenia na to postanowienie (art. 491⁵ ust. 3 p.u.n.), zarówno w przypadku uwzględnienia wniosku, jak i też jego oddalenia, bez konieczności wnoszenia odrębnego powództwa (wyłączenie stosowania art. 74 zawarte w art. 491² ust. 1 p.u.n.).

Niewielka liczba wierzycieli uczestnicząca zwykle w postępowaniu upadłościowym konsumenta uzasadnia odstąpienie od konieczności obwieszczenia postanowienia o wyłączeniu z masy upadłości (art. 73 ust. 5 p.u.n.) i w zamian wprowadzenie obowiązku doręczenia tego orzeczenia wszystkim wierzycielom (art. 491⁵ ust. 2 p.u.n.). Proponowane rozwiązanie w postępowaniu upadłościowym dotyczącym konsumentów będzie rozwiązaniem bardziej ekonomicznym i racjonalnym.

12. Doprecyzowania wymaga przepis o prowadzeniu likwidacji masy upadłości przez upadłego pod nadzorem syndyka (obecny art. 491² ust. 5 p.u.n.). O ile możliwość taka jest uzasadniona względami efektywności postępowania, obecne brzmienie przepisu pozostawia jednak szereg wątpliwości co do skutków sprzedaży oraz zakresu nadzoru sprawowanego przez syndyka. Wskazane jest też ograniczenie możliwości samodzielnej masy upadłości przez upadłego do sprzedaż rzeczy ruchomych, a pozostawienie syndykowi likwidacji nieruchomości i praw, która w praktyce jest bardziej złożona.

Proponowana konstrukcja sprzedaży ruchomości przez upadłego opiera się na upoważnieniu udzielanym mu na piśmie przez syndyka, do którego stosuje się odpowiednio przepisy o pełnomocnictwie (proponowane brzmienie art. 491^{5a} p.u.n.). Przy takim rozwiązaniu nie ulega wątpliwości, że sprzedaż takich ruchomości następuje z zachowaniem wszelkich skutków sprzedaży w postępowaniu upadłościowym. Syndyk zachowuje pełną kontrolę nad taką sprzedażą mogąc odpowiednio określić w upoważnieniu jej warunki, a także w każdej chwili cofnąć upoważnienie. Zastosowanie wprost instytucji pełnomocnictwa nie jest jednak możliwe ze względów konstrukcyjnych z uwagi na to, że przedmiotem sprzedaży są rzeczy należące do upadłego, a zatem zachodziłby tu przypadek udzielenia przez osobę trzecią (syndyka) pełnomocnictwa pełnomocnikowi (upadłemu) do dysponowania rzeczami należącymi do tegoż pełnomocnika.

13. Utrzymana zostaje zasada, że w postępowaniu upadłościowym likwidacji podlega lokal mieszkalny albo dom jednorodzinny, w którym zamieszkuje upadły, a upadłemu wydziela się z sumy uzyskanej z likwidacji środki przeznaczone na pokrycie kosztów najmu lokalu za pewien okres (art. 491⁶ p.u.n.). Regulujący tę kwestię przepis wymaga jednak doprecyzowania oraz pewnych zmian umożliwiających sędziemu-komisarzowi bardziej dokładne dopasowanie kwoty wydzielanej upadłemu do okoliczności sprawy. W zależności

od tych okoliczności sędzia-komisarz będzie mógł wydzielić upadłemu kwotę wystarczającą na pokrycie czynszu najmu lokalu mieszkalnego za okres od 12 do 24 miesięcy.

Upadły uzyskuje także możliwość zachowania lokalu mieszkalnego albo domu jednorodzinnego, jeżeli na takie rozwiązanie zgodzą się wierzyciele zawierając układ (proponowany art. 491¹³ p.u.n.).

14. Postępowanie upadłościowe kończy się – po wykonaniu planu ostatecznego podziału, albo, w razie braku majątku, po zatwierdzeniu listy wierzytelności – ustaleniem planu spłaty wierzycieli. Etap jego wykonywania, analogicznie do wykonywania układu przy postępowaniu upadłościowym z możliwością zawarcia układu, będzie już przypadał po zakończeniu postępowania.

Zasady ustalania planu spłaty wierzycieli (określone w proponowanym art. 491⁷ p.u.n.) mają zachęcić wierzycieli do zgłaszania wierzytelności i aktywnego udziału w postępowaniu. Spłacie w ramach planu spłaty podlegają jedynie te wierzytelności, które zostały uznane na liście wierzytelności, podczas gdy zakres umorzenia zobowiązań upadłego będzie szerszy i obejmie także zobowiązania powstałe przed dniem ogłoszenia upadłości niezależnie od ich umieszczenia na liście wierzytelności.

Kryteria ustalania planu spłaty wierzycieli zostają nieco doprecyzowane w proponowanym ust. 6 art. 491⁷ p.u.n. Do kryteriów wymienionych obecnie w stosowanym odpowiednio art. 370 ust. 1 p.u.n. dodane zostają konieczność utrzymania upadłego i osób pozostających na jego utrzymaniu, w tym ich potrzeby mieszkaniowe. Ustalając plan spłat sąd powinien zatem uwzględnić pozostawienie upadłemu odpowiednich kwot wystarczających na pokrycie tych potrzeb, w tym na zapłatę czynszu lokalu mieszkalnego w okresie, którego nie pokrywa już kwota wydzielona upadłemu z sumy uzyskanej ze sprzedaży lokalu mieszkalnego albo domu jednorodzinnego zgodnie z proponowanym art. 491⁶ p.u.n.

W planie spłaty wierzycieli uwzględniać się będzie ponadto spłatę przez upadłego w pełnej wysokości tymczasowo pokrytych przez Skarb Państwa kosztów postępowania (proponowany art. 491⁷ ust. 5 p.u.n.).

15. Wyjątkiem od ustalania planu spłaty wierzycieli będzie sytuacja, w której osobista sytuacja upadłego wskazuje na jego niezdolność do dokonania jakichkolwiek spłat (proponowany art. 491^{7a} p.u.n.). W takich przypadkach sąd będzie wydawał postanowienie o umorzeniu zobowiązań upadłego bez ustalania planu spłaty, a tymczasowo pokrytymi kosztami postępowania upadłościowego będzie obciążany Skarb Państwa. Odpowiednikiem tego rozwiązania na etapie wykonywania planu spłaty wierzycieli będzie proponowany przepis art. 491¹⁰ ust. 2 p.u.n., zgodnie z którym w razie pojawienia się trwałej niemożności wywiązania się z obowiązków określonych w planie spłaty, wynikającej z okoliczności niezależnych od upadłego, sąd może uchylić plan spłaty i umorzyć niezaspokojone zobowiązania upadłego. Typowym przykładem takiej sytuacji jest ciężka choroba upadłego

pozbawiająca go możliwości zarobkowania, bez rokowań na poprawę nawet w najdłuższym możliwym okresie wykonywania planu spłaty wierzycieli. Okoliczność taka może wystąpić zarówno przed orzekaniem w przedmiocie ustalenia planu spłaty, jak również na etapie wykonywania planu spłaty.

16. W momencie ustalenia planu spłaty wierzycieli albo – w sytuacji, o której mowa w proponowanym art. 491^{7a} p.u.n. – w momencie umorzenia zobowiązań upadłego bez ustalania planu spłaty, zapada właściwe rozstrzygnięcie co do zakresu umorzenia zobowiązań upadłego. Dlatego zasadne jest wprowadzenie możliwości wniesienia skargi kasacyjnej od tych właśnie orzeczeń (proponowany art. 491^{7b} p.u.n.). Późniejsze postanowienie o umorzeniu zobowiązań (proponowany art. 491¹² p.u.n.) jest już bowiem co do zasady zdeterminowane określeniem przez sąd w postanowieniu o ustaleniu planu spłaty wierzycieli, jaka część zobowiązań upadłego zostanie umorzona po wykonaniu planu spłaty (proponowany art. 491⁷ ust. 3 p.u.n.). Uzasadnieniem dla wprowadzenia możliwości wniesienia skargi kasacyjnej, będącej wyjątkiem w postępowaniu upadłościowym, jest bardzo głęboka ingerencja w prawa wierzycieli, jaka następuje w tych postanowieniach. W przeciwieństwie do zwykłego postępowania upadłościowego, w upadłości konsumenckiej dochodzi do przymusowego wygaśnięcia praw przysługujących wierzycielowi. Należy także w tym kontekście zauważyć, że ustawodawca za zasadne uznał dopuszczenie skargi kasacyjnej od analogicznego postanowienia sądu o umorzeniu zobowiązań upadłego będącego przedsiębiorcą (art. 370 ust. 2 p.u.n.).

Skarga kasacyjna dopuszczona też zostanie od postanowienia sądu zmieniającego plan spłaty wierzycieli na wniosek upadłego (proponowane brzmienie art. 491¹⁰ ust. 1 p.u.n.) oraz uchylającego plan spłaty wraz z umorzeniem zobowiązań upadłego (proponowane brzmienie art. 491¹⁰ ust. 2 p.u.n.). W obu tych przypadkach dochodzi bowiem do modyfikacji wcześniejszego rozstrzygnięcia sądu decydującego zakresie umorzenia zobowiązań upadłego w sposób jeszcze bardziej ingerujący w prawa wierzycieli.

17. Nieco zmodyfikowane zostają ograniczenia w dokonywaniu przez upadłego czynności prawnych w okresie wykonywania planu spłaty wierzycieli. Zamiast zastosowania kryterium granic zwykłego zarządu projekt ustawy wprowadza zakaz dokonywania czynności prawnych, które mogłyby istotnie pogorszyć zdolność upadłego do wykonania planu spłaty (proponowane brzmienie art. 491⁹ ust. 1 p.u.n.). Nie ma bowiem uzasadnienia dla utrzymania blankietowego zakazu dokonywania czynności przekraczających granice zwykłego zarządu niezależnie od ich wpływu na sytuację majątkową upadłego. Podobnie nieuzasadniony jest obecnie obowiązujący zakaz dokonywania zakupów na raty lub z odroczoną płatnością (obecne brzmienie art. 491⁹ ust. 2 p.u.n.), które w pewnych sytuacjach mogą wręcz poprawić zdolność upadłego do wykonywania planu spłaty wierzycieli.

Zakaz dokonywania czynności prawnych, które mogłyby istotnie pogorszyć zdolność upadłego do wykonania planu spłaty wierzycieli, nie ma jednak charakteru absolutnego. W

szczególnych przypadkach sąd będzie mógł wyrazić zgodę na dokonanie takiej czynności albo ją zatwierdzić (ust. 2). Przypadki takie wystąpią w sytuacji, gdy dokonanie takiej czynności uzasadnione będzie względami ważniejszymi niż interes wierzycieli w wykonaniu planu spłaty. Przykładem może być chociażby konieczność poniesienia wydatków na leczenie upadłego lub osoby pozostającej na jego utrzymaniu. Zasadność takich czynności prawnych będzie oceniał sąd, który będzie musiał dokonać wyważenia interesów wierzycieli ze szczególnymi okolicznościami uzasadniającymi dokonanie czynności mogących zagrozić wykonaniu planu spłaty.

18. Zmodyfikowane zostają zasady zmiany planu spłaty wierzycieli z uwagi na zmianę okoliczności w trakcie jego wykonywania. Projekt rezygnuje ze wskazywania sposobów zmiany planu spłaty pozostawiając to do rozstrzygnięcia sądu. Jako jedyne ograniczenie przewiduje się, że przedłużenie terminu spłaty wierzytelności nie może przekroczyć 18 miesięcy (proponowane brzmienie art. 491¹⁰ ust. 1 p.u.n.). Zrezygowano też z wymogu, aby przeszkoda w wykonaniu planu spłaty wierzycieli była przemijająca (obecne brzmienie art. 491¹⁰ ust. 1 p.u.n.). Zmiana planu spłaty na korzyść upadłego jest tym bardziej uzasadniona w razie trwałej przeszkody. Jeżeli trwała przeszkoda wynika z okoliczności niezależnych od upadłego, sąd może również uchylić plan spłaty wierzycieli i umorzyć pozostałe zobowiązania upadłego (proponowane brzmienie art. 491¹⁰ ust. 2 p.u.n., zob. też pkt 15).

Konieczne jest również uregulowanie sytuacji wierzycieli, którym odmówiono uznania na liście wierzytelności i którzy z tego względu nie zostali ujęci w planie spłaty. Do momentu bowiem umorzenia zobowiązań nie jest wykluczone, że taki wierzyciel uzyska tytuł egzekucyjny w postaci prawomocnego orzeczenia sądowego lub prawomocnej decyzji administracyjnej. W takiej sytuacji wierzyciel byłby pokrzywdzony, gdyż mimo powyższego nie zostałby on objęty, choćby w najmniejszej części, planem spłaty, a mimo to jego wierzytelność podlegałaby umorzeniu. Wierzyciel nie mógłby także prowadzić egzekucji, gdyż art. 491⁷ ust. 9 wyklucza taką możliwość. Zasadne jest więc umożliwienie takiemu wierzycielowi złożenie wniosku o zmianę planu spłaty, tak by możliwe było uwzględnienie w nim jego wierzytelności i jej spłatę choćby w części (art. 491¹⁰ ust. 4 p.u.n)

19. Istotnej zmianie podlega katalog należności wyłączonych z zakresu umorzenia zobowiązań upadłego (art. 491¹² ust. 2 p.u.n.). Za nieuzasadnione należy uznać wyłączenie zaległości obejmujących świadczenia okresowe, do których tytuł prawny nie wygasł. Wierzyciele, którym przysługują takie należności, powinni być traktowani na takich samych zasadach, jak inni wierzyciele. Wyłączone powinny natomiast zostać należności, których funkcją jest dostarczanie uprawnionym środków utrzymania (na zasadzie analogicznej do art. 369 ust. 3 p.u.n. w postępowaniu wobec osób fizycznych będących przedsiębiorcami), jak również zobowiązania upadłego będące konsekwencją popełnienia przez niego przestępstwa lub wykroczenia stwierdzonego orzeczeniem sądu. Wyłączenie tej drugiej grupy należności z zakresu oddłużenia uzasadnione jest niedopuszczalnością wykorzystania upadłości konsumenckiej jako narzędzia pozwalającego na uniknięcie odpowiedzialności za popełnione

przez upadłego przestępstwa lub wykroczenia. Podkreślić również należy, że w niektórych przypadkach naprawienie szkody wyrządzonej czynem zabronionym jest jednym z warunków, do których spełnienia jest obowiązany sprawca poddany próbie. Umorzenie zobowiązania z tego tytułu byłoby nieuzasadnioną ingerencją w warunki próby określone przez sąd orzekający w sprawie karnej.

20. Konsekwencją umorzenia zobowiązań konsumenta będzie „nowy start” i funkcjonowanie bez obciążenia związanego z nieuregulowanymi zobowiązaniami (z wyżej wskazanymi wyjątkami). Celowi temu przeczyłaby sytuacja, w której wierzyciel świadomie nie brałby udziału w postępowaniu upadłościowym w celu uniknięcia objęcia jego wierzytelności planem spłaty i postanowieniem o umorzeniu zobowiązań. Wierzyciele nie biorący udziału w postępowaniu, ale wskazani wcześniej przez dłużnika w spisie wierzycieli załączonym do wniosku o ogłoszenie upadłości (proponowane brzmienie art. 491² ust. 2 pkt 5), zostaną objęci zakresem umorzenia.

21. Zawarcie układu w postępowaniu upadłościowym wobec osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej będzie wyjątkiem od zasady, jaką jest likwidacja majątku upadłego w tym postępowaniu. Wniosek o zwołanie zgromadzenia wierzycieli w celu zawarcia układu będzie mógł złożyć jedynie upadły, dopiero w toku postępowania upadłościowego (proponowany art. 491¹³ ust. 1 p.u.n.). Sędzia-komisarz uzależni rozstrzygnięcie wniosku upadłego od tego, czy układ umożliwi osiągnięcie celów postępowania (zgodnie z dodanym ust. 2 art. 2 p.u.n. będzie to zarówno zaspokojenie wierzycieli, jak i oddłużenie upadłego).

Główną funkcją układu ma być stworzenie dla upadłego możliwości uniknięcia pełnej likwidacji jego majątku, w szczególności lokalu mieszkalnego albo domu jednorodzinnego, w którym zamieszkuje. Stosownie do tego, sędzia-komisarz będzie mógł wstrzymać likwidację majątku upadłego (proponowany art. 491¹³ ust. 2 p.u.n.). Logiczną konsekwencją takiej funkcji układu jest również pozostawienie bez rozpoznania wniosku o zwołanie zgromadzenia wierzycieli złożonego po zakończeniu likwidacji masy upadłości (proponowany art. 491¹³ ust. 3 p.u.n.).

Odpowiednio do zasady, że to dłużnik jest inicjatorem postępowania upadłościowego prowadzonego wobec osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej, jak i wyłącznej legitymacji upadłego do wnioskowania o zawarcie układu, wprowadza się zasadę, że układ może być przyjęty wyłącznie za zgodą upadłego (proponowany art. 491¹³ ust. 4 p.u.n.). Wierzyciele nie mogą zatem przegłosować na zgromadzeniu wierzycieli warunków układu, na które nie zgodzi się upadły.

Procedura zawarcia i zatwierdzenia układu oraz jego skutki, w tym możliwość zmiany i uchylenia, będą podlegały stosowanym odpowiednio przepisom o układzie w postępowaniu upadłościowym prowadzonym wobec przedsiębiorców (odesłanie w tym zakresie przewiduje proponowany art. 491¹⁴ p.u.n.). Zasadniczą różnicą jest jednak to, że upadłość konsumencka

ogłaszana będzie zawsze jako upadłość likwidacyjna, z właściwymi dla niej skutkami prawnymi. Zwołanie w postępowaniu konsumenckim zgromadzenia wierzycieli w celu zawarcia układu nie będzie przy tym oznaczało zmiany sposobu prowadzenia postępowania w rozumieniu art. 16 p.u.n. Oznacza to, że utrzymane zostaną skutki ogłoszenia upadłości zgodnie ze stosowanymi odpowiednio przepisami o upadłości likwidacyjnej (odesłanie w art. 491² ust. 1 p.u.n.). W dalszym ciągu swoje funkcje sprawował będzie syndyk, który pełnił będzie zadania nadzorcy sądowego lub zarządcy określone w stosowanych odpowiednio przepisach o układzie. Usytuowanie układu w strukturze postępowania upadłościowego prowadzonego w stosunku do osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej wraca zatem w ograniczonym zakresie do koncepcji tzw. układu w upadłości, występującej w przepisach rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe obowiązujących do 2003 r.

III. Zmiany w innych ustawach

Proponowane zmiany w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych mają na celu ograniczenie barier w dostępie do upadłości konsumenckiej. Zamiast opłaty stałej w kwocie 200 zł proponowane jest pobieranie od wniosku o ogłoszenie upadłości osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej opłaty podstawowej wynoszącej 30 zł.

Zmiany w ustawie z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym mają na celu zapewnienie bezpieczeństwa obrotu gospodarczego poprzez wpisywanie informacji dotyczących osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej, których upadłość ogłoszono, do rejestru dłużników niewypłacalnych. Dłużnik będzie wykreślany z rejestru dłużników niewypłacalnych wraz z uprawomocnieniem się postanowienia o umorzeniu jego zobowiązań, gdyż z momentem tym przestaje być niewypłacalny. W obu tych przypadkach sąd upadłościowy będzie obowiązany zgodnie z art. 21 ust. 1 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym do niezwłocznego poinformowania sądu rejestrowego o ogłoszeniu upadłości oraz o umorzeniu zobowiązań upadłego.

IV. Przepis przejściowy

Przepis przejściowy uwzględnia okoliczność, że przed wejściem w życie ustawy postępowania upadłościowe wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej podlegały umorzeniu na podstawie art. 361 p.u.n., podczas gdy po jej wejściu w życie podstawy umorzenia postępowania zostaną uregulowane w sposób wyczerpujący w tytule V części trzeciej. Umorzenie postępowania upadłościowego na podstawie art. 361 p.u.n. nie wynika z nierzetelności upadłego, ale z przesłanek natury obiektywnej, na które nie ma on wpływu. Należy zatem wykluczyć wcześniejsze umorzenie postępowania na podstawie art. 361 z przesłanek oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości konsumenckiej.

Projekt ustawy nie spowoduje negatywnych skutków finansowych dla budżetu państwa oraz budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Przedmiot projektowanej regulacji jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.